



# Constituziun communalia

010.000

## C u n t e g n

---

<b>I. Determinaziuns generalas</b>	<b>5</b>
Art. 1 Vischnaunca	5
Art. 2 Autonomia	5
Art. 3 Incumbensas	5
Art. 4 Lungatg official	5
Art. 5 Equalitat dallas schlatteinas	6
<b>II. Dretgs ed obligaziuns</b>	<b>6</b>
Art. 6 Habilitad da votar	6
Art. 7 Dretg da votar	6
Art. 8 Eligibladad	6
Art. 9 Incumcompatibladad d'uffeci	6
Art. 10 Votaziuns ed elecziuns	6
Art. 11 Perioda d'uffeci	7
Art. 12 Elecziuns cumplementaras	7
Art. 13 Recusaziun	7
Art. 14 Informaziun	7
Art. 15 Petiziun	7
Art. 16 Moziun	7
Art. 17 Iniziativa	8
Art. 18 Referendum facultativ	8
Art. 19 Reponderaziun	8
Art. 20 Dretg da recuors	9
Art. 21 Protocol	9
Art. 22 Investa dils protocols	9
Art. 23 Responsabladad e discreziun	9
<b>III. Organisaziun communal</b>	<b>9</b>
Art. 24 Organs communals	9
Art. 25 Organ suprem	9
<b>1. La cuminanza dils votants (votaziun all'urna)</b>	<b>9</b>
Art. 26 Cumpetenzas electoralas	9
Art. 27 Cumpetenza da decider	10
Art. 28 Procedura	10
<b>2. La radunanza communal</b>	<b>10</b>
Art. 29 Cumpetenzas electoralas	10
Art. 30 Cumpetenzas da decider	10
Art. 31 Clamar radunanza communal	11
Art. 32 Cumpetenza da concluder	11
Art. 33 Deliberaziun dallas tractandas	11

<b>3. La suprastonza communal</b>	<b>11</b>
Art. 34 Cumposiziun	11
Art. 35 Convocaziun e seduta	11
Art. 36 Cumpetenza da decider	11
Art. 37 Cumpetenzas en general	12
Art. 38 Delegaziun da cumpetenzas	12
Art. 39 Cumpetenzas particularas	12
Art. 40 Cumpetenzas electoralas	13
Art. 41 Cumpetenzas finanzialas	13
Art. 42 Partiziuns administrativas	14
Art. 43 Gestiu	14
<b>4. Il president communal</b>	<b>14</b>
Art. 44 En general	14
Art. 45 Menar radunonzas	14
Art. 46 Cumpetenzas particularas	15
<b>5. La cumissiun da quen e gestiun</b>	<b>15</b>
Art. 47 Cumposiziun	15
Art. 48 Cumpetenza da decider	15
Art. 49 Incumbensas	15
Art. 50 Cumpetenzas	15
Art. 51 Rapport da quen e gestiun	15
<b>6. La cumissiun da baghegiar</b>	<b>16</b>
Art. 52 Cumposiziun	16
Art. 53 Cumpetenza da decider	16
Art. 54 Funcziun ed incumbensa	16
Art. 55 Delegaziun da cumpetenzas	16
<b>IV. Partiziuns administrativas</b>	<b>16</b>
Art. 56 Canzlist communal	16
Art. 57 Administraziun communal	16
Art. 58 Segirtad publica	17
Art. 59 Scolaziun e formaziun	17
Art. 60 Cultura e temps liber	17
Art. 61 Sanadad	17
Art. 62 Provediment social	17
Art. 63 Traffic	17
Art. 64 Ambient e planisaziun	17
Art. 65 Agricultura	17
Art. 66 Forestaless	18
Art. 67 Indrezs e stabiliments communals	18
<b>V. Finanzas</b>	<b>18</b>
Art. 68 Administraziun dalla facultad	18
Art. 69 Taglias	18
Art. 70 Taxas da gudida	18

Art. 71 Contribuziuns da perimeter	18
Art. 72 Taxas	18
Art. 73 Taxas da cura	19
Art. 74 Rendaquen	19
Art. 75 Preventiv	19

## **VI. Determinaziuns finalas** **19**

Art. 76 Revisiun	19
Art. 77 Abrogaziun	19
Art. 78 Approbaziun e vigur	19

## I. Determinaziuns generalas

### Art. 1 Vischnaunca

Il territori dalla vischnaunca da Sumvitg fuorma cun sia populaziun ina vischnaunca politica dil cantun Grischun. Ella secumpona da Sumvitg, Rabius, Surrein, Cumpadials, S. Bendetg, Clavadi, Laus, Val, Pardomat dado e Runs cun lur uclivas.

### Art. 2 Autonomia

<sup>1</sup> La vischnaunca ha il dretg d'administrar sesezza enteifer la legislaziun cantunala e federala.

<sup>2</sup> Ella exercitescha enteifer ils cunfins da sias cumpetenzas legalas la suveranitad sur tut las persunas e caussas che sesanflan sin siu territori.

### Art. 3 Incumbensas

#### *En general*

<sup>1</sup> La vischnaunca ademplescha ses agens pensums publics e quels che vegnan adossai ad ella entras il stadi.

<sup>2</sup> Ella promova enteifer sias cumpetenzas e pusseivladads il beinstar general, il svilup economic, cultural, social ed ecologic.

#### *En special*

<sup>3</sup> Tier las incumbensas dalla vischnaunca appartegnan cun resalva dil dretg federal e cantunal en special las suandontas partiziuns administrativas:

- a) l'administraziun generala
- b) la segirtad publica (polizia communal, fatgs da pumpiers, protecziun civila)
- c) la scolaziun e formaziun
- d) la cultura ed il temps liber
- e) la sanadad publica
- f) il beinstar social
- g) il traffic (ils fatgs da vias e da construcziun)
- h) igl ambient e la planificaziun territoriala (planisaziun locala, provediment d'aua, al-lontanament dallas auas piarsas, dismessa da rumien, fatgs da santeri, protecziun digl ambient)
- i) l'economia publica (agricultura, selvicultura, provediment cun forza electrica, turism)
- j) las finanzas e las taglias

#### *Delegaziun d'incumbensas*

<sup>4</sup> La vischnaunca sa realisar incumbensas en cumionza cun outras vischnauncas ni delegar l'execuziun da certas incumbensas a corporaziuns, instituziuns, fundaziuns dil dretg public ni privat, sco era a persunas giuridicas e naturalas.

### Art. 4 Lungatg official

<sup>1</sup> Il lungatg official dalla vischnaunca ei il romontsch sursilvan.

<sup>2</sup> L'applicaziun dil lungatg en las differentas spartas vegn reglada en ina lescha corrispondenta.

## **Art. 5    Equalitat dallas schlattineas**

Las indicaziuns davart persunas, funcziuns e professiuns en questa constituziun serefere-schan ad omisduas schlattineas.

## **II.    Dretgs ed obligaziuns**

### **Art. 6    Habilitad da votar**

Habels da votar ein tuttas persunas che han cumpleniu il 18avel onn e che ein buca ugadai muort malsogna ni fleivlezia da spért.

### **Art. 7    Dretg da votar**

Dretg da votar en fatgs communals han

- a) burgheis svizzers culla habilitad da votar che ein domiciliai en vischnaunca,
- b) persunas digl exteriur culla habilitad da votar, che possedan la lubientscha da domicil e che vivan il minimum duront 10 onns senza interrupziun en vischnaunca.

### **Art. 8    Eligibladad**

Scadina persuna cul dretg da votar ei eligibla en uffecis communals, sch'ella ei buca privada da quei dretg entras sentenzia penala.

### **Art. 9    Incumplibladad d'uffeci**

<sup>1</sup>Parents e quinaus en lingia directa, fargliuns, consorts e persunas che vivan en in partenadi registrau ni che meinan facticamein ina communitad da veta astgan buca appartener el medem temps alla medema autoritad communal.

<sup>2</sup>Vegnan pliras persunas elegidas, ch'astgan buca appartener alla medema autoritad, decida il pli dallas vuschs obtenidas davart l'exclusiun. Tier il medem diember da vuschs decida la sort, igl ufficial reeligiu ha denton la preferenza.

<sup>3</sup>In collaboratur communal astga buca appartener all'autoritad directamein superiura.

<sup>4</sup>L'incumplibladad d'uffeci vala enteifer e denter las suandontas autoritads communals:

- suprastonza e cumissiun da quen e gestiun,
- suprastonza e cumissiun da baghegiar,
- cumissiun da quen e gestiun e cumissiun da baghegiar.

### **Art. 10    Votaziuns ed elecziuns**

<sup>1</sup>Votaziuns ed elecziuns han liug all'urna ni sin radunanza communalas entras tscharcha ni scrutini.

<sup>2</sup>La procedura leutier ei fixada ella lescha da votaziuns ed elecziuns dalla vischnaunca da Sumvitg.

<sup>3</sup>Per votaziuns ed elecziuns federalas, cantunalas e regiunalas valan las disposiziuns corrispondentas dalla confederaziun, dil cantun e dalla regiun.

## **Art. 11 Perioda d'uffeci**

<sup>1</sup> Tuttas autoritads e cumissiuns permanentas vegnan elegidas per ina perioda da 3 onns. Il surdar ed il supreender ils uffecis e las funcziuns per ina perioda succeda mintgamai igl 1. da fenadur. Igl ufficial partent ei responsabels ch'igl uffeci vegni surdaus a siu successur a moda regulara.

<sup>2</sup> Ei exista negin sforz d'uffeci.

## **Art. 12 Elecziuns cumplementaras**

Abdicheschha ni banduna in ufficial communal duront la perioda d'uffeci siu post ni ei el impedius d'exequir sia funcziun, vegn ei eligiu in successur, aschilunsch che la proxima elecziun ordinaria ha buca liug enteifer 9 meins. La suprastanza communalia ordeina enteifer 1 meins in'elecziun supplementara pil rest dalla perioda d'uffeci.

## **Art. 13 Recusaziun**

<sup>1</sup> Commembres d'ina autoritat communalia ni d'ina cumissiun communalia ston prender stgisa tier la tractaziun e la votaziun sur da fatgs che pertuccan lur agens interess personals e quels da lur parents ni da lur quinonza, sco era d'in partenari registrau tenor art. 9.

<sup>2</sup> In representant giuridic d'in fatg che vegn tractaus dall'autoritat sto medemamein prender stgisa.

<sup>3</sup> L'autoritat en damonda decida en absenza dils interessai, schebein raschuns da recusaziun existan.

## **Art. 14 Informaziun**

A caschun d'ina radunanza communalia sa scadina persuna cul dretg da votar pretender dalla suprastanza communalia sclariment davart fatschentas pendentes u arisguard la realisaziun da talas, aschilunsch che quellas ein buca suttamessas al secret d'uffeci. Igl ei d'orientar sil pli tard a caschun dalla proxima radunanza communalia.

## **Art. 15 Petiziun**

Scadina persuna sesenta en vischnaunca ha il dretg d'inoltrar alla suprastanza communalia, al cussegl da scola ni alla cumissiun da baghegiar en secret propostas, giavischs e reclamaziuns cun aschuntar la motivaziun necessaria. Igl organ communal cumpetent ha da tractar talas petiziuns sil pli tard enteifer 3 meins, dil mument ch'ellas vegnan deponidas. En cass urgents ha el da prender posiziun senza retard.

## **Art. 16 Moziun**

<sup>1</sup> Mintga persuna cun dretg da votar sa suttametter alla radunanza communalia a bucca ni en secret ina proposta generala ni specificada che pertucca buca las fatschentas tractandas.

<sup>2</sup> La moziun ei da motivar duront la medema radunanza communalia. La suprastanza communalia s'exprima en caussa.

<sup>3</sup> La medema radunanza communalia decida davart la relevanza dalla moziun. Vegn la moziun declarada sco relevanta, ei ina proposta corrispondenta da suttametter agl organ

communal responsabel per votaziun enteifer 6 meins. En cass giustificai sa la suprastanza communalia prolungir quei termin per maximalmein 6 meins.

## Art. 17 Iniziativa

<sup>1</sup> 60 persunas cul dretg da votar en vischnaunca san far propostas en secret e pretender ch'ei vegni votau surlunder. Excepidas da quei dretg ein decisiuns che autoritads communalas han priu sin fundament da lur cumpetenza ni fatgs entras ils quals ei vegg reglau relaziuns da dretg denter la vischnaunca e tiaras persunas.

<sup>2</sup> L'iniziativa sa veggir inoltrada en fuorma d'ina proposta generala ni d'in sboz formulau. Ella ei d'inoltrar cun las suttascripcziuns alla canzlia communalia.

<sup>3</sup> L'iniziativa sa veggir retratga dils emprems 3 che han suttascret ella entochen tier la proclamaziun dalla votaziun, sche l'iniziativa fixescha buca quei auter.

<sup>4</sup> Fatschentas che crodan buca ella cumpetenza dalla radunanza communalia ni dalla votaziun all'urna, san buca esser object d'ina iniziativa. Medemamein ein iniziativas cun cuntegn che violescha dretg federal ni cantonal, che ein formuladas a moda nunclara ni che semuo-ssan ulteriuramein sco illegalas buca admissiblas e veggan buca suttamessas alla radunanza communalia ni alla votaziun all'urna. La suprastanza communalia communichescha en in tal cass siu conclus en secret als iniziants cun indicar ils motivs.

<sup>5</sup> Ina iniziativa valeivla ei da suttametter als votants sil pli tard enteifer 6 meins suenter ch'ella ei veggida inoltrada. La suprastanza communalia sa el medem mument presentar ina counterproposta als votants. Tier la votaziun davart omisduas propostas ei in „gie“ dubel lubius.

## Art. 18 Referendum facultativ

<sup>1</sup> Decisiuns dalla radunanza communalia tenor art. 30 al. 2 ston veggir suttamessas alla votaziun all'urna, sch'ei vegg tschaffau il referendum.

<sup>2</sup> Tschaffar referendum en secret san:

- a) 40 persunas cul dretg da votar,
- b) la suprastanza communalia.

<sup>3</sup> Decisiuns dalla radunanza communalia suttamessas al referendum facultativ ein immediat da far enconuschentas publicamein. Ellas passan en vigur pér cu il termin da tschaffar referendum ei spiraus.

<sup>4</sup> Il referendum facultativ sto veggir inoltraus enteifer 20 dis dapi la publicaziun ufficiala. Il referendum sa buca veggir retratgs.

<sup>5</sup> La votaziun all'urna duei per regla haver liug enteifer 3 meins suenter ch'il termin dil referendum ei spiraus.

## Art. 19 Reponderaziun

<sup>1</sup> In conclus dalla radunanza communalia ni dalla votaziun all'urna sa da tut temps veggir presentaus agl organ cumpetent per reponderaziun. Resalvai ein ils dretgs da tiaras persunas.

<sup>2</sup> Eis ei buca vargau in onn, dapi che in conclus ei ius en vigur, sa veggir reponderau mo lu, sche quei vegg concludiu cun ina maioritad da duas tiaras dallas vuschs.

## **Art. 20 Dretg da recuors**

Il dretg da recuors encunter conclus e decisiuns d'organs communals sedrezza tenor la legislaziun communalia e cantunala.

## **Art. 21 Protocol**

Per la radunanza communalia, per la suprastonza e per mintga ulteriura autoritad e cumissiun communalia sto vegin menau protocol che datten sclariment silmeins davart ils conclus ed ils resultats dallas elecziuns. Els ein da suuttascriver entras il protocollist e suenter l'approbaziun entras il parsura.

## **Art. 22 Investa dils protocols**

Ils protocols dalla radunanza communalia stattan a disposiziun a mintga persuna cun dretg da votar communal. L'investa dils protocols dalla suprastonza e dallas ulteriuras autoritads e cumissiuns communalas vegin lubida mo lu, sch'ei sa vegin fatg valer interess giustificai. Al dretg sin investa sa era vegin satisfatg cun remetter in extract dil protocol.

## **Art. 23 Responsabludad e discreziun**

<sup>1</sup> Ils commembers dallas autoritads communalas ein responsabels per donns ch'els caschunan enten exequir lur funcziuns ufficialas alla vischnaunca ni a tiarzas personas e quei conform alla lescha cantunala davart la responsabludad dallas autoritads e dils emploiai.

<sup>2</sup> Ils commembers d'autoritads e cumissiuns sco era ils emploiai communals ein obligai d'esser discrets en tuttas fatschentas d'uffeci.

# **III. Organisaziun communalia**

## **Art. 24 Organs communals**

Organs communals ein:

1. la cuminanza dils votants,
2. la radunanza communalia,
3. la suprastonza communalia,
4. la cumissiun da quen e gestiun,
5. la cumissiun da baghegiar.

## **Art. 25 Organ suprem**

Igl organ suprem fuorma la cuminanza dallas personas cun dretg da votar en vischnaunca. Ella practichescha ses dretgs da radunanza communalia ni all'urna.

### **1. La cuminanza dils votants (votaziun all'urna)**

## **Art. 26 Cumpetenzas electoralas**

All'urna vegin elegi:

- a) il president communal,

- b) ils 4 geraus,
- c) ils commembers dalla cumissiun da quen e gestiun,
- d) ils commembers dalla cumissiun da baghegiar.

### **Art. 27 Cumpetenza da decider**

La cuminanza dils votants decida definitivamein davart:

- a) l'approbaziun e la revisiun dalla constituziun communalia,
- b) l'approbaziun d'expensas unicas dapli che frs. 1'000'000--, sco era d'expensas annualas regularas dapli che frs. 200'000--,
- c) l'autorisaziun dalla suprastanza communalia per la cumpra, vendita, scumiada da maun, impegnaziun da schischom e concessiun resp. dissoluziun da servituts e grevezias funsilas dalla vischnaunca ella valeta che survarga tenor contract frs. 500'000--,
- d) la concessiun da credits supplementars ch'ein buca en cumpetenza d'in auter organ communal,
- e) la concessiun per l'explotaziun da forzas d'aua, la decisiun pertucont la scadenza da concessiuns per l'explotaziun da forzas d'aua tenor il dretg dallas auas dil cantun Grischun DC 810.100 ed ulteriurs dretgs d'utilisaziun da pli gronda muntada,
- f) las fatschentas ch'ein da suttametter alla votaziun dil pievel tenor dretg federal ni cantunal.

### **Art. 28 Procedura**

Las votaziuns ed elecziuns all'urna veggan regladas ella lescha da votaziuns ed elecziuns.

## **2. La radunanza communalia**

### **Art. 29 Cumpetenzas electoralas**

<sup>1</sup> La radunanza communalia elegia ils delegai dallas suandontas colligiaziuns inter-communalas e regiunalas da vischnauncas tenor la lescha cantunala da vischnauncas:

- SanaSurselva,
- Corporaziun casa da tgira Sutsassiala,
- Corporaziun serenera Zavragia,
- Register funsil Cadi,
- autras colligiaziuns intercommunalas e regiunalas da vischnauncas.

<sup>2</sup> La radunanza communalia elegia ils commembers dil cussegl da scola dil consorzi da scola Sumvitg-Trun.

<sup>3</sup> Il president communal ei per regla muort uffeci delegau tier tut las suranumnadas corporaziuns.

### **Art. 30 Cumpetenzas da decider**

<sup>1</sup> La radunanza communalia decida definitivamein davart:

- a) l'approbaziun e la revisiun da leschas,
- b) l'approbaziun dil preventiv e dil quen annual,
- c) l'approbaziun dils peis da taglia,
- d) novs emprests da daners e la declaraziun da garanzias,

- e) l'autorisaziun dalla suprastanza communalia per la cumpra, vendita, scumiada da maun, impegnaziun da schischom e concessiun resp. dissoluziun da terren en dretg da baghegiar, servituts e grevezias funsilas dalla vischnaunca entochen ina valeta tenor contract da frs. 500'000.--, cun resalva dallas cumpetenças dalla suprastanza communalia tenor art. 38,

f) la participaziun a corporaziuns ed uniuns d'interess dil dretg public.

<sup>2</sup> Las suandontas decisiuns dalla radunanza communalia ein suttamessas al referendum facultativ:

- a) l'approbaziun d'expensas unicas da frs. 200'000.-- entochen frs. 1'000'000.--, sco era d'expensas annualas regularas da frs. 40'000.-- entochen frs. 200'000.--,
- b) la concessiun da credits supplementars da max. 20 % da sia cumpetenza finanziala.

### **Art. 31 Clamar radunanza communalia**

La radunanza communalia vegn clamada dalla suprastanza communalia ni dil president communal aschi savens che quei ei necessari. Sin instanza dalla cumissiun da quen e gestiun u da 30 persunas cul dretg da votar ei la suprastanza communalia obligada da convocar radunanzas extraordinarias. Quellas ein da clamar sil pli tard enteifer 30 dis naven dil di che l'instanza vegn surdada alla suprastanza communalia. Las tractandas ston vegnir publicadas sil pli tard 7 dis avon la radunanza egl organ official. En cass urgents sa era la suprastanza communalia clamar radunanzas extraordinarias. En tals cass decida ella en tgei fuorma ch'ei vegn clamaui vischnaunca.

### **Art. 32 Cumpetenza da concluder**

Scadina radunanza da vischnaunca convocada en uorden ei cumpetenta da concluder.

### **Art. 33 Deliberaziun dallas tractandas**

<sup>1</sup> Da radunanza communalia astga vegnir votau sulettamein sur da tractandas ch'ein stadas publicadas e ch'ein vegnididas predeliberadas dalla suprastanza communalia.

<sup>2</sup> La radunanza communalia ha da deliberar ed approbar tut las fatschentas, davart las quals la cuminanza dils votants ha da decider.

## **3. La suprastanza communalia**

### **Art. 34 Cumposiziun**

La suprastanza communalia secumpona dil president communal e da 4 geraus.

### **Art. 35 Convocaziun e seduta**

<sup>1</sup> La suprastanza vegn convocada dil president communal aschi savens sco las fatschentas pretendan.

<sup>2</sup> Sin giavisch da dus geraus ei il president obligaus da convocar ina sesida extraordinaria.

### **Art. 36 Cumpetenza da decider**

<sup>1</sup> La suprastanza communalia ei cumpetenta da decider, sche silmeins 3 commembers ein presents.

<sup>2</sup> Per tut las decisiuns vala il pli absolut dils commembers presents. En cass da paritad dallas vuschs decida il president, tier elecziuns la sort.

<sup>3</sup> Mintga commember da suprastonza ei obligaus da votar. Resalvadas ein las disposiziuns davart la recusaziun.

### **Art. 37 Cumpetenzas en general**

<sup>1</sup> La suprastonza communalia ei autoritat administrativa e poliziala dalla vischnaunca.

<sup>2</sup> Ad ella cumpetan tut las cumpetenzas ch'ein buca delegadas ad in auter organ tenor dretg federal ni cantunal ni tenor constituziun, leschas ed ordinaziuns communalas.

<sup>3</sup> Ella representa la vischnaunca enviers tiarzas persunas ed avon dertgira. Leutier cumpeta al president communal collectiv ensemes cul canzlist communal, cun in gerau ni cun in auter commember da direcziun la suttascripcziun legalmein valeivla.

### **Art. 38 Delegaziun da cumpetenzas**

La suprastonza communalia sa delegar cumpetenzas finanzialas, persunalas ed auters fatgs da tempra operativa ad ina direcziun communalia.

### **Art. 39 Cumpetenzas particularas**

Alla suprastonza communalia cumpetan particularmein:

- a) l'execuziun dil dretg federal, dil dretg cantunal, dil dretg communal, sco era dils conclus dils organs communals,
- b) la decretaziun e revisiun d'ordinaziuns e determinaziuns executivas tier leschas approbadas dalla radunanza communalia, sco era la decretaziun e la revisiun d'ordinaziuns e reglaments buca ligions per tuts (p.ex. reglament da fatschenta, reglament persunal communal),
- c) la preparaziun da tut las fatschentas, cumpriu il quen annual ed il preventiv, per mauns dalla radunanza communalia ni dalla votaziun all'urna,
- d) elaboraziun ed applicaziun dil plan da finanzas,
- e) la direcziun dall'entira administraziun communalia,
- f) l'administraziun della facultad communalia,
- g) la stipulaziun da contracts, dils quals la liquidaziun croda ella cumpetenza dalla suprastonza,
- h) l'execuziun dalla pussonza poliziala che cumpeta alla vischnaunca, sco era l'execuziun dalla cumpetenza penala ella procedura penala administrativa,
- i) decider davart menar process e recuors, conceder plenipotenzas per la representaziun dalla vischnaunca en caussas da dretg e serrar giu contracts da pacificaziun e cunvenientschias,
- j) decider davart recuors encunter ordinaziuns dall'administraziun communalia e da sias partiziuns, aschinavon che buca instanzas specialas da recuors ein cumpetentas leutier,
- k) l'approbaziun da projects,
- l) la surdada da lavurs, d'incaricas e furniziuns en rama dallas cumpetenzas finanzialas, respectiv dil preventiv e dils conclus dalla radunanza communalia, respectiv all'urna, sco era la deliberaziun da credits concedi,

- m) l'organisaziun da votaziuns ed elecziuns,
- n) redeger ils messadis per la votaziun all'urna,
- o) il tschaffar referendum encunter conclus da colligaziuns intercommunalas ni regiunalas da vischnauncas, sche quei dretg cumpeta alla vischnaunca sco tala,
- p) la creaziun da pazzas novas,
- q) la recepziun da burgheis novs,
- r) midadas da natira subordinada e transferiment da concessiuns en connex cull'utilisa-ziun dallas ausas.

#### **Art. 40 Cumpetenzas electoralas**

<sup>1</sup> Dalla suprastonza communal vegnan elegi:

- a) il vicepresident (substitut dil president communal),
- b) il persunal communal,
- c) ils commembers dallas cumissiuns permanentas previdas tenor dretg communal (p.ex. cumissiun sociala), sco era ils representants dalla vischnaunca en organisaziuns dil dretg public ni dil dretg privat, dils quals l'elecziun cumpeta tenor constituziun ni leschas buca ad in'autra autoritat,
- d) ils commembers da cumissiuns che la suprastonza ha formau sezza per certas incum-bensas, sco era cumissiunaris ed experts, dils quals l'elecziun cumpeta tenor constituziun ni leschas buca ad in auter organ communal,
- e) ils commembers dil biro electoral.

#### **Art. 41 Cumpetenzas finanzialas**

<sup>1</sup> La suprastonza communal sa decider en atgna cumpetenza davart expensas extraordi-narias ed urgentas entochen frs. 150'000.-- e davart expensas annualas regularas entochen frs. 40'000.--, che ein buca previdas el preventiv.

<sup>2</sup> Ella sa concluder credits supplementars ell'altezia da max. 20 % da sia cumpetenza finan-ziala.

<sup>3</sup> Ella sa plinavon decider en atgna cumpetenza davart expensas unicas approbadas el rom dil preventiv entochen frs. 200'000.--.

<sup>4</sup> Plinavon stattan ad ella ordeifer il preventiv, el senn d'in credit liber, annualmein frs. 40'000.-- a disposiziun.

<sup>5</sup> Ella sa el rom da sia activitat administrativa engreviar il contocurrent communal entochen max. frs. 1'000'000.--.

<sup>6</sup> Ella sa el rom da sia activitat administrativa procurar pils credits bancars necessaris per ademplir las obligaziuns finanzialas.

<sup>7</sup> Ad ella cumpetan disposiziuns funsilas (p.ex. acquist, vendita, scumiada da maun, impegnaziun ed affittaziun d'immobiliaris), sco era concessiun e cassaziun da servituts e greve-zias funsilas da natira sutordinada, che survargan buca la valeta da contract da frs. 50'000.- - ni ina surfatscha maximala da 20'000 m<sup>2</sup>. En ina corrispudenta lescha sa la suprastonza communal plinavon vegnir declarada cumpetenta da prender mesiras per promover la po-litica funsila e dil terren da bagheggiar communal.

## Art. 42 Partiziuns administrativas

<sup>1</sup> L'administraziun communalia secumpona dallas suandontas partiziuns:

- 0) administraziun generala,
- 1) segirtad publica,
- 2) scolaziun e formazion,
- 3) cultura e temps liber,
- 4) sanadad,
- 5) provediment social,
- 6) traffic,
- 7) ambient e planisaziun,
- 8) agricultura,
- 9) forestalessier,
- 10) finanzas.

<sup>2</sup> La suprastonza communalia reparta las partiziuns administrativas sils divers commembres dalla suprastonza tenor entelgentscha vicendeivla e fixescha la substituziun.

<sup>3</sup> Las incumbensas dallas diversas partiziuns administrativas vegnan definadas en carnets da pensums.

## Art. 43 Gestiu

<sup>1</sup> Il president communal ed ils geraus han da survigilar las fatschentas che crodan en lur partiziuns administrativas, d'exequir las funcziuns ufficialas necessarias e da rapportar alla suprastonza communalia.

<sup>2</sup> La decisiun cumpeta exclusivamein alla suprastonza communalia. Fatschentas d'impurtonza subordinada sa la suprastonza communalia surschar al president communal ni al geru responsabel per liquidaziun independenta.

### 4. Il president communal

#### Art. 44 En general

<sup>1</sup> Il president communal representa la vischnaunca internamein ed anoviars.

<sup>2</sup> El diregia las fatschentas dalla suprastonza communalia e survigilescha l'administraziun communalia.

<sup>3</sup> El decida davart conflicts da cumpetenza denter las partiziuns administrativas sco era denter partiziuns administrativas e l'administraziun communalia.

<sup>4</sup> La posizion ed ulteriurs pensums dil president communal vegnan definai el reglament da fatschenta.

## Art. 45 Menar radunonzas

Il president communal meina las sedutas dalla suprastonza communalia sco era la radunanza communalia.

## **Art. 46 Cumpetenzas particularas**

<sup>1</sup> Egl interess dalla vischnaunca sa il president communal en cass d'urgenza prender tut las mesiras necessarias. Sur da siu agir e las decisiuns pridas informescha el immediat la suprastonza communal.

<sup>2</sup> Ad el stattan ordeifer il preventiv, el senn d'in credit liber, annualmein frs. 2'000.-- a disposiziun.

### **5. La cumissiun da quen e gestiun**

## **Art. 47 Cumposiziun**

<sup>1</sup> La cumissiun da quen e gestiun secumpona da 3 commembers.

<sup>2</sup> Ella seconstituescha sezza.

## **Art. 48 Cumpetenza da decider**

<sup>1</sup> La cumissiun da quen e gestiun ei cumpetenta da decider, sche silmeins dus commembers ein presents.

<sup>2</sup> Ils commembers ein obligai da votar. Resalvadas ein las disposiziun davart la recusaziun.

## **Art. 49 Incumbensas**

Las incumbensas dalla cumissiun da quen e gestiun vegnan definidas el reglament da fachschentia.

## **Art. 50 Cumpetenzas**

<sup>1</sup> La cumissiun da quen e gestiun examinescha la lavur dallas autoritads, dall'administraziun e la gestiun dallas diversas cassas, fundaziuns e legats, sco era tut ils fatgs da finanzas e l'entira contabilitad. Ella ha d'exequir las controllas necessarias el decuors digl onn e da menar protocol surlunder.

<sup>2</sup> Ella sa da tut temps prender investa da protocols, cudaschs e documents ed en cass giustificai incaricar specialists cun expertisas suenter haver consultau la suprastonza communal.

<sup>3</sup> La controlla aritmetica dil quen communal succeda el rom dil credit disponibel tenor il preventiv entras in biro fiduziar, ch'exequescha sia lavur en collaboraziun cun la cumissiun da quen e gestiun.

<sup>4</sup> Il president della cumissiun da quen e gestiun retscheiva la gliesta da tractandas dallas sedutas dalla suprastonza communal avon mintga sesida per orientaziun. Tier tractandas impurtontas sa il president della cumissiun da quen e gestiun tenor agen giudicament e suenter haver consultau il president communal prender part dalla seduta da suprastonza cun vusch consultativa.

## **Art. 51 Rapport da quen e gestiun**

<sup>1</sup> La cumissiun da quen e gestiun sco era il post da controlla consultau rapporteschan annualmein en scret per mauns dalla radunanza communal davart l'examinaziun exequida dil quen e dalla gestiun e fan proposta davart l'approbaziun dil quen annual.

<sup>2</sup> Constataziuns d'impurtonza generala san vegnir fatgas en in rapport special per mauns dalla suprastonza communalia ni dalla radunanza communalia.

## **6. La cumissiun da baghegiar**

### **Art. 52 Cumposiziun**

<sup>1</sup> La cumissiun da baghegiar secumpona da 5 commembors.

<sup>2</sup> Il commember da suprastonza incumbensaus cul departament da baghegiar ei ex. officio commember dalla cumissiun da baghegiar.

<sup>3</sup> La cumissiun da baghegiar seconstituescha sezza.

### **Art. 53 Cumpetenza da decider**

<sup>1</sup> La cumissiun da baghegiar ei cumpetenta da decider, sche silmeins 3 commembors ein presents.

<sup>2</sup> Iis commembors ein obligai da vuschar. Resalvadas ein las disposiziuns davart la recusa-ziun.

### **Art. 54 Funcziun ed incumbensa**

La cumissiun da baghegiar ei instanza da baghegiar ed exequescha sia lavur el rom dalla legislaziun communalia e cantunala.

### **Art. 55 Delegaziun da cumpetenzas**

La cumissiun da baghegiar sa delegar cumpetenzas e fatgs da tempra operativa al presi-  
dent, al menader digl uffeci da baghegiar ni ad ina direcziun communalia.

## **IV. Partiziuns administrativas**

### **Art. 56 Canzlist communal**

Il canzlist communal meina l'administraziun communalia a norma dallas prescripziuns e de-  
cisiuns vertentas, sco era tenor las directivas dalla suprastonza communalia. El meina il  
protocol dallas sedutas da suprastonza e dalla radunanza communalia, sche necessari era  
per singulas cumissiuns specialas.

### **Art. 57 Administraziun communalia**

<sup>1</sup> L'administraziun communalia vegn menada dil canzlist communal ed exequescha las  
lavurs administrativas dalla vischnaunca.

<sup>2</sup> Ella ei directamein puttamessa al president communal.

<sup>3</sup> Organisaziun ed incumbensas dall'administraziun communalia ein definidas en carnets da  
pensums.

## **Art. 58 Segirtad publica**

<sup>1</sup> La vischnaunca procura el rom da sias cumpetenças polizialas per pasch e giustia, per il schurmetg encunter prighels, sco era per la segirtad da ses habitonts.

<sup>2</sup> Pils fatgs dalla protecziun civila en cass urgents e da catastrofas vegn ei elegiu in stab da crisa. L'organisaziun, l'incarica e las cumpetenças dil stab da crisa sedrezzan tenor la legislaziun communală e cantunala.

## **Art. 59 Scolaziun e formaziun**

<sup>1</sup> La vischnaunca procura el rom dallas prescripcziuns e disposiziuns legalas per la scolaziun e formaziun.

<sup>2</sup> Ella sustegn stentas da gener cultural e sportiv che surveschan all'educaziun e formaziun.

## **Art. 60 Cultura e temps liber**

La vischnaunca promova tenor pusseivladad activitads dalla cultura e dil temps liber.

## **Art. 61 Sanadad**

La vischnaunca sustegn organisaziuns privatas da tgira da casa e da tgira da malsauns ordeifer il spital e promova ulteriuras stentas che surveschan alla prevenziun e guariziun da malsognas.

## **Art. 62 Provediment social**

<sup>1</sup> L'administraziun dil provediment social el senn dil dretg federal e cantunal ei caussa dalla vischnaunca e vegn exequida dalla cumissiun pil provediment social. L'administraziun dil provediment social sa vegnir delegada alla direcziun communală.

<sup>2</sup> La cumissiun pil provediment social secumpona da 3 commembors, dil president communal, dil gerau incumbensau culs fatgs socials e dil canzlist communal.

## **Art. 63 Traffic**

La vischnaunca procura per l'avertura generala da traffic e survigilescha quella. El rom dallas leschas federalas e cantunalias regulescha la vischnaunca il traffic sin sias vias entras la lescha da traffic.

## **Art. 64 Ambient e planisaziun**

<sup>1</sup> La vischnaunca procura el rom dalla legislaziun vertenta per la protecziun digl ambient.

<sup>2</sup> La vischnaunca procura entras mesiras da planisaziun adattadas per ina surbaghegiada ed utilisaziun dil terren reglada.

## **Art. 65 Agricultura**

<sup>1</sup> La vischnaunca sustegn l'agricultura el rom dallas disposiziuns legalas.

<sup>2</sup> Alps e pastiras vegnan administradas ed utilisadas tenor la lescha da gudida per alps e pastiras.

## **Art. 66 Forestalessor**

La vischnaunca cultivescha ils uauls tenor las disposiziuns legalas, tenor la lescha forestala, sco era tenor il plan da menaschi ed il plan da svilup pigl uaul.

## **Art. 67 Indrezs e stabiliments communals**

La vischnaunca eregia e mantegn las vias, ils baghetgs, ils stabiliments e las ulteriuras ovras communalas.

# **V. Finanzas**

## **Art. 68 Administraziun dalla facultad**

La vischnaunca procura per ina buna administraziun da sia facultad tenor ils principis renconuschi da finanzas publicas. Il quen da facultad ei da tener sin in saun fundament cun exequir amortisaziuns sistematicas. Expensas ed investiziuns astgan vegnir fatgas mo aschilunsch ch'ellas ein necessarias, economicas e supportablas.

## **Art. 69 Taglias**

La vischnaunca incassescha taglias a norma dalla lescha da taglia. Las taglias ein da fixar aschia, ch'il tenercasa finanziel dalla vischnaunca resta equilibraus e tonscha per cuvierer expensas ed amortisaziuns ordinarias.

## **Art. 70 Taxes da gudida**

Per la gudida da pastiras ed ulteriurs schischoms communalis incassescha la vischnaunca taxes a norma dil dretg vertent.

## **Art. 71 Contribuziuns da perimeter**

Eregia la vischnaunca ovras ni indrezs che muntan per certas persunas in avantatg particular ni per certs objects in augment dalla valeta, sa ella incassar ina contribuziun vid ils cuosts da quell'ovra, a proporziun da quei avantatg. La procedura per tals cass vegn fixada ella lescha da perimeter communal.

## **Art. 72 Taxes**

<sup>1</sup> La vischnaunca sa pretender taxes da persunas che utiliseschan ovras, interpresas, stabiliments ed indrezs ch'ella ha ereggiu ed administrescha. Quellas prestaziuns ein da finanziar cun taxes causalas tenor il principi da caschunader. Las taxes vegnan fixadas tenor la legislaziun communal.

<sup>2</sup> Sco recumpensaziun per lavurs dall'administraziun communalia ni per l'execuziun da funzioni ufficialas (p.ex. concessiun da lubientschas) sa la vischnaunca pretender taxes. L'altezia dallas taxes ei per regla da fixar aschia, ch'ils cuosts d'administraziun dalla vischnaunca san vegnir cuvretgs cun quellas entradas.

### **Art. 73 Taxes da cura**

Per promover il turissem sa la vischnaunca fixar ina taxa da cura resp. da promozion pil turissem. Igl incasso dallas taxas ed il diever da quellas entradas surlai la vischnaunca a Sumvitg turissem.

### **Art. 74 Rendaquen**

Il quen communal siara cun la fin digl onn calendari. El duei vegrir presentaus alla radunanza communal per approbaziun aschi baul sco pusseivel, sil pli tard denton entochen ils 30 da zercladur digl onn suandont.

### **Art. 75 Preventiv**

Il preventiv duei vegrir presentaus alla radunanza communal entochen ils 31 da december digl onn precedent.

## **VI. Determinaziuns finalas**

### **Art. 76 Revisiun**

La constituziun communal sa da tut temps vegrir revedida parzialmein ni totalmein. Scadina revisiun sto vegrir approbada dalla Regenza dil cantun Grischun.

### **Art. 77 Abrogaziun**

<sup>1</sup> Questa constituziun remplazza la constituziun dils 1. da fenadur 1998.

<sup>2</sup> Cun l'entrada en vigur da questa constituziun vegrin tuttas stipulaziuns en leschas, reglements ed ordinaziuns dalla vischnaunca, che s'opponan a quella, aboli.

### **Art. 78 Approbaziun e vigur**

<sup>1</sup> Questa constituziun ei vegrida approbada entras la votaziun all'urna dils 7 da zercladur 2009.

<sup>2</sup> Ella passa en vigur igl 1. da fenadur 2009.

<sup>3</sup> L'emprema revisiun dalla constituziun communal ei vegrida approbada entras la votaziun all'urna dils 17 da zercladur 2012 e passa immediat en vigur.

<sup>4</sup> La secunda revisiun dalla constituziun communal ei vegrida approbada entras la votaziun all'urna dils 22 d'october 2023 e passa immediat en vigur.

**Il president communal**

*sig. Patrick Schaniel*

**Il canzlist communal**

*sig. Fabian Collenberg*

Approbau dalla Regenza dil cantun Grischun tenor conclus dils 28 da november 2023  
(protocol nr. 900/2023).

**En num dalla Regenza**

**Il president**

*sig. Peter Peyer*

**Il cancelier**

*sig. Daniel Spadin*